

## ESTRADADA PANTOMIMA JANRÍ: TEORIYA, SAXNA TEXNIKASÍ HÁM ATQARÍWSHÍ SHEBERLIGI

Qudaybergenov Alibek Amandıq ulı – oqıtıwshı  
[alibekqudaybergenov@gmail.com](mailto:alibekqudaybergenov@gmail.com)  
ÓzMKÓMI Nókis filiali

## ЖАНР ПАНТОМИМЫ В ЭСТРАДЕ: ТЕОРИЯ, СЦЕНОВАЯ ТЕХНИКА И ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЕ МАСТЕРСТВО

Қудайбергенов Алибек Амандық улы – преподаватель  
Нукусского филиала ГИИК Уз

## PANTOMIME GENRE IN ESTRADA: THEORY, STAGE TECHNIQUES, AND PERFORMANCE

Qudaybergenov Alibek Amandıq ulı – Lecturer  
Nukus branch of UzSIAC

**Tayanch soʻzlar:** pantomima, aktyor, rejissyor, estrada, ssenariy, harakat, maqsad.

**Rezyume.** Ushbu maqola estrada sanʼati tizimida pantomima janrining tutgan oʻrni, uning tarixiy ildizlari va zamonaviy sahna talqinidagi tasviri vositalarni ilmiy-uslubiy jihatdan tahlil qiladi.

**Ключевые слова:** пантомима, актер, режиссёр, эстрада, сценарий, действие, цель.

**Резюме.** В данной статье с научно-методической точки зрения анализируется роль жанра пантомимы в системе эстрадного искусства, его исторические корни и средства представления в современной сценической интерпретации.

**Keywords:** pantomime, actor, director, variety show, screenplay, action, goal

**Summary.** This article provides a scientific and methodological analysis of the role of the pantomime genre in the system of pop art, its historical roots, and the visual aids used in contemporary stage interpretation.

### KIRISIW

Pantomima adamzat mádeniyatınıń eń áyyemgi hám tásirsheń kórkem óner túrлерinen biri bolıp, ol sózdiń ázzi ornında im-ishar, dene háreketi hám júz mimikası arqalı keshirmelerdi bildiriw qúdiretine ie bolǵan “tınısh til” bolıp esaplanadı. Bul kórkem óner túri tek ǵana tamashagóy menen tikkeley sezimiy baylanis ornatiw emes, al insan ruwxıy dúnyasınıń eń tereń qatlamların sózsiz, taza plastikalıq formalar arqalı ashıp beriwdey quramalı wazıypanı óz moynına aladı. Estrada kórkem óneri konteksinde pantomima búgin óziniń haqıyqıy oyanıw dáwirin, yaǵnıy ekinshi jaslıǵın basınan ótkermekte, desek asıra aytqan bolmaymız. Zamanagóy estrada saxnasınıń kúshli ritmi, texnikalıq imkaniyatlardıń bayıwı hám tamashagóy talǵamınıń ózgeriwi pantomima janrın jańa, jáne de dinamikalıq hám filosofiyalıq mazmun menen bayıtıwdı talap etpekte. Estrada pantomiması óziniń jıyınalıqlıǵı, anıqlıǵı hám ayqın súwretlew quralları menen basqa janrlardan keskin ajralıp turadı. Ol artistke saxna dekoracijaları, quramalı bezew quralları yamasa kóp sanlı járdemshi úskenelersiz de óz repertuarın erkin hám erkin qalıplestiriw imkaniyatın beredi. Bul jerde aktyordıń denesi - birden-bir hám eń jetilisken qural; hár bir bulshıq et háreketi, názerdiń baǵıtı yamasa gewdeniń iyiliwi tamashagóy ushın pútkil bir gúrrındi aytıp

beriwi múmkin. Pantomima xudojnigi ushın saxna maydanı - bul sheksiz imkaniyatlar mákanı bolıp, ol jerde aktyor óz qıyal kúshi menen joq nárseni bar, abstrakt nárseni bolsa kózge kórinetuǵın haqıyqatlıqqa aylandıra aladı. Bul janrdıń estrada kórkem ónerindegi tabısı onıń universal tilinde jatadı. Til tosıqların jeńip óte otırıp, pantomima pútkil dúnya tamashagóyлерine birdey túsiniكلي bolǵan ideyalarđı jetkerip bere aladı. Ol úlken-kishi, hámme ushın insaniylıq, muhabbat, gúres hám gózzallıq sıyaqlı ázeliy temalardı zamanagóy estetikada talqılaydı. Estrada pantomiması ózinde dramalıq kórkem ónerdiń tereńligi hám estrada tartımlılıǵın jámlegen halda, tamashagóydi hám kúldiriw, hám tereń oylandırıw, hám estetikalıq zawıq baǵıshlaw kúshine iye.

Aktyordıń sheberligi bolsa bul jerde yeń áhmiyetli faktorǵa aylanadı: ol óziniń fizikalıq formasın jetik basqara alıwı, psixofizikalıq háreketlerdiń logikasın tereń seze alıwı hám eń áhmiyetlisi - hár bir háreket artında anıq ishki maqsetke iye bolıwı shárt.

### METODOLOGIYA

Izertlew procesiniń ózegi K.S. Stanislavskiy, V.E. Meyrxold hám E.B. Vaxtangov sıyaqlı saxna kórkem óneri nazariyotshılarınıń bay ilimiy miyrası hám zamanagóy estrada kórkem óneriniń texnikalıq-texnologiyalıq rawajlanıw tendenciýalarınıń

analizine tiykarlanadı. Bul process tek teoriyalıq juwmaqlardı jıynaw emes, al saxna kórkem óneri elementlerin ámeliyatta sınap kóriw hám olardıń estrada pantomimasına qollanılıwın úyreniwdi maqset etken. Jumıstıń tiykarǵı itibarı hám metodologiyalıq bólimi etyudlar ústinde islewdiń kóp basqıshlı procesine qaratıldı, sebebi pantomima kórkem óneriniń “álipbesin” áyne etyudlar arqalı ózlestiriw múmkin. Birinshi basqısh - scenariy rejlestiriwde aktyor hám rejissyor aldına sózsiz dramaniń logikalıq sistemasın jaratıw wazıypası qoyıladı. Bul processte original scenariy jazıw, ideyanı obrazlı sheshimler arqalı bildiriw hám tamashagóy ushın túsinikli bolǵan metaforalardı tabıw úlken áhmietke ie. Scenariyda háreketler izbe-izligi sonday qurılıwı kerek, ondaǵı hár bir saxna óz aldına bir túyin wazıypasın atqarıp, tamashagóydiń kóz-qarasın aktivlestiretuǵın bolsın. Ekinshi basqısh - rejissyorlıq sheshim bolıp, onda saxna maydanın durıs shólkemlestiriw hám tásirsheń mizansaxalardı jaratıw máselesi kórip shıǵıladı. Pantomimada saxna mákanı — bul aktyordıń háreketi menen janlanatuǵın tiri organizm. Rejissyorlıq qararı aktyordıń denesi, jaqtılıq hám saxna texnikalıq quralların sonday úylestiriwı kerek, nátiyjede saxna maydanındaǵı hár bir noqat belgili bir sezimiy júkti tasıwı kerek.

Úshinshi hám eń áhmietli basqısh atqarıw texnikası bolıp, ol fizikalıq háreketler hám oydaǵı predmet (bes predmetli háreketler) ústinde qurılǵan shinigiwlar kompleksin óz ishine aladı. Pantomima aktyorı óz denesin jetik basqara alıwı, hár bir bulshıq et háreketin qadaǵalawı hám eń tiykarǵısı - joq nárseni bar etip kórsetiw qábiletin rawajlandırıwı shárt. Bul texnika aktyordan joqarı dárejedegi koncentraciya, fizikalıq shıdamlılıq hám fantaziya baylıǵın talap etedi. Shinigiwlar procesinde aktyor tek mexanikalıq háreketlerdi gana emes, al hárbir háreketiń “sebebin” (ne ushın bul isti islep atırman?) hám “maqsetin” (ne ushın bul háreketke umtılıp atırman?) tereń túsinip, atqarıwdı ishki psixofizikalıq jaǵday menen tolıqtıradı.

### NÁTIYJELER

Estrada pantomiması óziniń tákirarlanbas shártlilik dárejesi hám metaforalıq kórsetiw qábileti menen saxna kórkem ónerinde ayrıqsha orın tutadı. Bul janrdıń tiykarǵı kúshi sonda, ol tamashagóy qıyalın jedellestirip, ápiwayı insan kórinisi hám plastikalıq háreket járdeminde tek ǵana tiri janzatları emes, al tábiyat qubılısları, quramalı texnikalıq qurallar yamasa abstrakt túsiniklerdi de janlandıra aladı. Máselen, pantomima aktyorı óz denesinin iyiliwsheńligi arqalı samal esip turgan terekti yaki mashinanın

mexanikalıq háreketlerin kórsetiwı mumkin. Bunday shártlilik tamashagóydi saxna menen birge avtorǵa aylandıradı.

Pantomimada joqarı shıńlarga erisiw ushın atqarıwshılıq sheberligi tómendegi fundamental principlerge súyenedi: Sebep hám maqsettiń anıqlıǵı: Hár bir háreket anıq “super-wazıypa”ǵa baǵdarlanǵan bolıwı shárt.

Qarama-qarsılıq: Hár qanday etyud gúres, tosqınlıqlar hám kútilmegen burılıslar tiykarına qurılıwı kerek. Qarama-qarsılıqsız háreket tamashagóyde zerigiw payda etedi.

Saxna texnikası: Zamanagóy jaqtılandırıw, ses sistemaları hám mexanizaciyalasqan úskenerler (trumlar, planshetler) pantomimanıń vizual tásirsheńligin vizual kórkem óner dárejesine kóteredi.

### TALQÍLAW

Pantomima óneri kóbinese júzeki kózqarasta tek fizikalıq shıńǵıwlar yamasa quramalı akrobatikalıq háreketler jıyındısı sıpatında kóz aldımızǵa keltiriliwı múmkin, biraq negizinde ol tereń dramaturgiyalıq pikirlewdi talap etetuǵın quramalı process bolıp tabıladı. Jas aktyorlar dóretiwshilik jolınıń basında kóbinese “sebep” hám “maqset”ti saxna artında qaldırıp, tek sırtqı háreket gózzallıǵına itibar beriwge umtıladı. Nátiyjede, atqarıw mazmun jaǵınan sayızlasadı.

Rejissyor hám atqarıwshı ushın tiykarǵı wazıypa - tamashagóy tikkeley seze alatuǵın, túsinetuǵın hám ózi ushın juwmaq shıǵara alatuǵın sebepler tiykarında háreketi jedel rawajlandırıw bolıp tabıladı. Massalıq hám úlken saxna tamashalarında pantomima elementlerin qollanıwda “komediya dell'arte” dástúrlerine tán bolǵan anıq tipologiyalıq nıqap usılınan paydalanıw atqarıwdı jáne de bórttirilgen, túsinikli hám tásirsheń etedi. Maska usılı aktyorǵa óziniń jeke individual ózgesheliklerin qaharmannıń ulıwmalasqan obrazına sindiriwge járdem beredi. Zamanagóy estrada talapları menen úylesken bul qatnas janr kólemin keńeytip, onı jeńil satirikten tereń tragediyalıq drama dárejesine shekem kóteriw imkaniyatın beredi.

### JUWMAQ

Pantomima - estrada kórkem óneriniń ápiwayı bir bólegi emes, al onıń eń názik hám tásirsheń tiykarǵı elementlerinen biri bolıp, ol aktyorlıq sheberlikti qalıplestiriwde, dóretiwshilik kózqarastı bayıtıwda teńsiz qural esaplanadı. Janrdıń búgingi kúndegi rawajlanıwı onı zamanagóy texnologiyalardıń jańa imkaniyatlardı menen organikalıq tárizde úylestiriwdi, sonday-aq, onıń dramaturgiyalıq tiykarların bekkemlewdi talap etedi. Texnologiya qansha rawajlansa da,

pantomimaniń jan tamırı - onıń dramalıq mazmunı, yaǵnıy háreketiń ishki logikalıq tiykarlanǵanlıǵı hám ideyalıq tereńligi ózgermey qaladı. Solay etip, zamanagóy texnologiyalıq sheshimler hám klassikalıq dramaturgiyalıq

principlerdiń tabıslı sintezi estrada pantomimasın tek búgingi kúnniń emes, al keleshektiń eń talapshań hám tásirsheń kórkem óner túrлерinen birine aylandırıw ushın birden-bir hám eń durıs jol bolıp tabıladı.

#### **Paydalanılǵan ádebiyatlar**

1. Ahmedov F., Yusupova M. *Estrada aktyori mahorati*. Toshkent, 2007.
2. G'ofurov T. *Sahna texnikasi va texnologiyasi*. Toshkent: «Musıqa», 2010.
3. Qudaybergenov, Alibek, and Lizaxon Urazmbetova. "Pyesa matnini jonlantırishda aktyorning ichki kechinmalari va sahnada tashqi ko'rinishning ahamiyati." *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi 2* (2025): 235-242.
4. Bakhieva, Biybinaz, and Ramuza Qazaqbaeva. "Pantomima kórkem-óneriniń payda bolıw tariyxı hám rawajlanıwı." *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi 2* (2025): 584-590.
5. Slavskiy R. E. *Iskusstvo pantomimy*. Moskva, 1962.
6. *Iskusstvo pantomimy* (o'quv-uslubiy qo'llanma)